

**Επιμόρφωση των Φιλολόγων Μέσης Εκπαίδευσης στη
Διδακτική της Λογοτεχνίας – Δ΄ Κύκλος Διαλέξεων (2025)**

**Η διδασκαλία του λογοτεχνικού βιβλίου στο
Λύκειο**

**«Η συγγραφική μαεστρία
του Μ. Καραγάτση μέσα
από την κριτική και οι
θεματικοί άξονες στη
συλλογή διηγημάτων *Το
νερό της βροχής*»**

Δρ Ζωή Χρυσάνθου

Πατέρας → απαγόρευση χρήσης του
οικογενειακού επίθετου

Καραγάτσης → δέντρο καραγάτσι

Κεφαλαίο Μ. → Μιχάλης = Μιχάλης Καραμάνος
(Γιούγκερμαν) και Μιχάλης Ρούσης (Μεγάλος ύπνος) ή Μίμης
= Δημήτρης ή ρωσικό όνομα «Μίτια» → αγάπη για Φιοντόρ
Ντοστογιέφσκι

1957: νομιμοποίηση ψευδωνύμου, απόρριψη οικογενειακού
ονόματος, ταύτιση με το συγγραφικό, μυθοπλαστικό εγώ
(Μπερλής: 1992, 262, 284· Φιλιπούσης: 1991, 12-13)

Λίγα λόγια για τον συγγραφέα και το έργο του

- Μ. Καραγάτσης →
φιλολογικό
ψευδώνυμο του
Δημήτρη Ροδόπουλου

Μικρή οθόνη και κινηματογράφος → π.χ. *Γιούγκερμαν* (1976, 2007), *Ο Συνταγματάρχης Λιάπκιν* (1979), *Ο κίτρινος φάκελος* (1981, 1990)

«Το νερό της βροχής» → τηλεταινία (1983)

Διηγήματα συλλογής *Το νερό της βροχής* και διήγημα *Η μοναξιά* → σενάριο «Μοναχική βροχή» (2008) (**Γλυκοφρύδη-Λεοντσίνη: 2008, 142**)

Θεατρικά έργα (π.χ. «Βασιλική» και «Τα χταποδάκια») (**Φιλιπούσης: 1991, 73**)

**Λίγα λόγια για
τον συγγραφέα
και το έργο του**

Ένταξη της συλλογής διηγημάτων *Το νερό της βροχής* στο έργο του Μ. Καραγάτση

- 1927: διαγωνισμός διηγήματος *Νέας Εστίας* → «Η κυρία Νίτσα» (Α΄ Έπαινος).
- 1925-1927: *Νεανικά κείμενα* («Εστία», 1985).
- Δεκαετία '30: *Ο Συνταγματάρχης Λιάπκιν* (1933), *Χίμαιρα* (1936) και *Γιούγκερμαν* (1938).
- 1935: συλλογή διηγημάτων *Το συναξάρι των αμαρτωλών*.
- 1940: συλλογή διηγημάτων *Η λιτανεία των ασεβών*.
- 1941: μυθιστόρημα *Τα στερνά του Γιούγκερμαν*.
- 1943: *Λειτουργία σε λα ύφεις*, *Νυχτερινή ιστορία*, συλλογή διηγημάτων *Το μπουρίνι*.
- 1943: νουβέλα *Το χαμένο νησί*.
- Μεγαλεπήβολο σχέδιο συγγραφής πολύτομου έργου → *Ο κοτζάμπασης του Καστρόπυργου* (1943), *Αίμα χαμένο και κερδισμένο* (1947), και *Τα στερνά του Μίχαλου* (1949).
- Συλλογή διηγημάτων *Πυρετός* (1945) και πεζογράφημα *Ο Μεγάλος ύπνος* (1946) (Μπερλής: 1992, 271, 283-284).
- 1948: μυθιστορηματική βιογραφία *Βασίλης Λάσκος*

- Σκαριφήματα, ευτράπελα, σκωπτικά, λανθάνουσα ή ευθεία κριτική αστικών ηθών
- Άνθρωποι κοινωνικού περιθωρίου, λαϊκοί, ναυτικοί ή στρατιώτες («Τα χταποδάκια», «Η θεία δίκη», «Το εγγλέζικο μαχαίρι» κ.ά) (Μπερλής: 1992, 273)
- Ποικιλία θεμάτων και γεγονότων, σκιαγράφηση προσώπων και παθητική διάθεση ερωτισμού, συνταίριασμα της αληθοφάνειας με την πείρα και τη δημιουργική φαντασία (Γλέζος: 1981, 27-32)

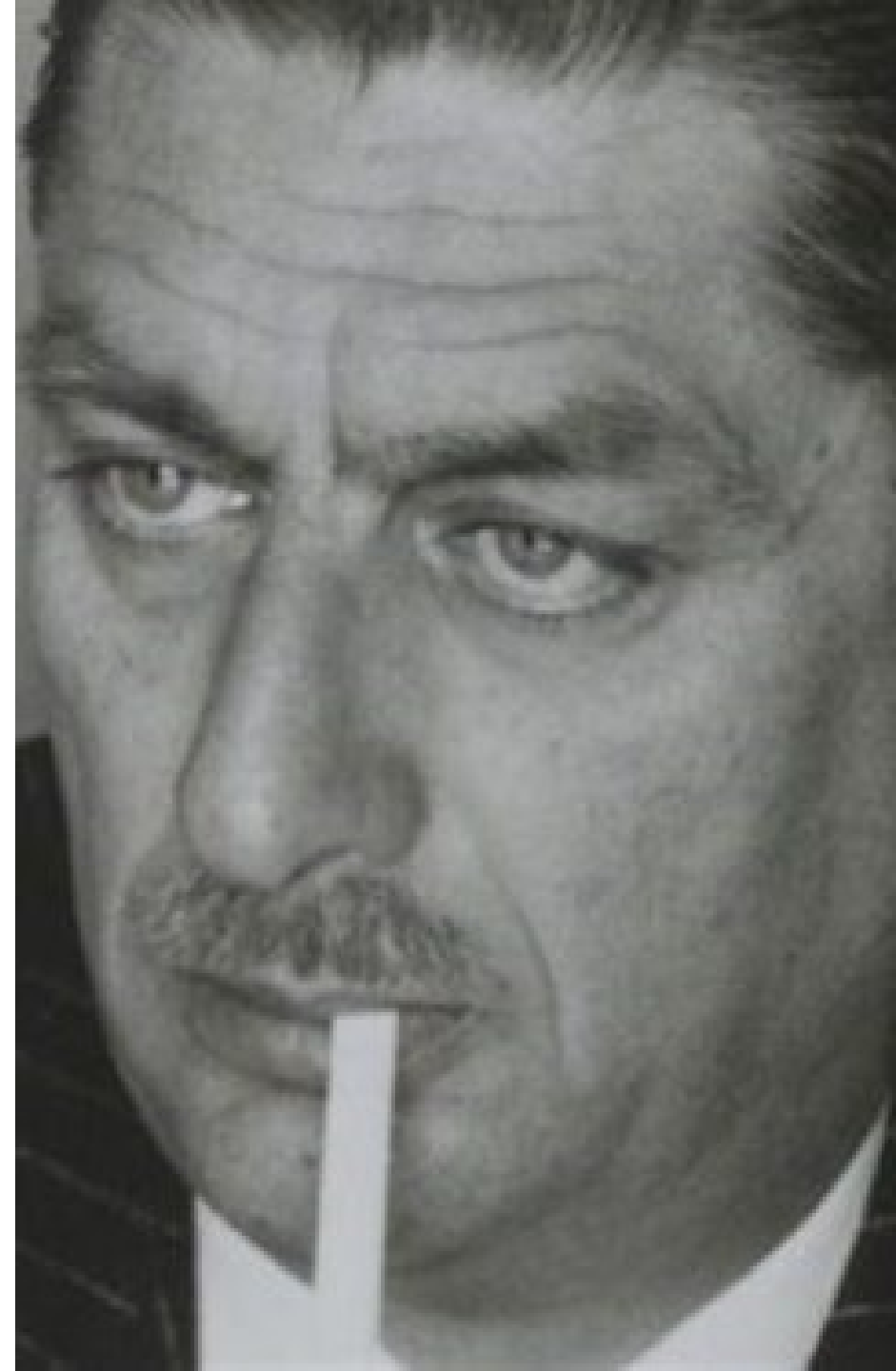
Ένταξη της συλλογής διηγημάτων *Το νερό της βροχής* στο έργο του Μ. Καραγάτση

1950:

*Το νερό της
Βροχής*

Ένταξη της συλλογής διηγημάτων *Το νερό της βροχής* στο έργο του Μ. Καραγάτση

- **1952:** *Ιστορία των Ελλήνων*
- **1953:** *Η μεγάλη χίμαιρα*
- **1954:** *Άμρι α Μούγκου, Ο θάνατος κι ο Θόδωρος*
- **1956:** *Ο Κίτρινος φάκελος*
- **1959:** *Σέργιος και Βάκχος*
- **1960:** *Το 10* (ανολοκλήρωτο)

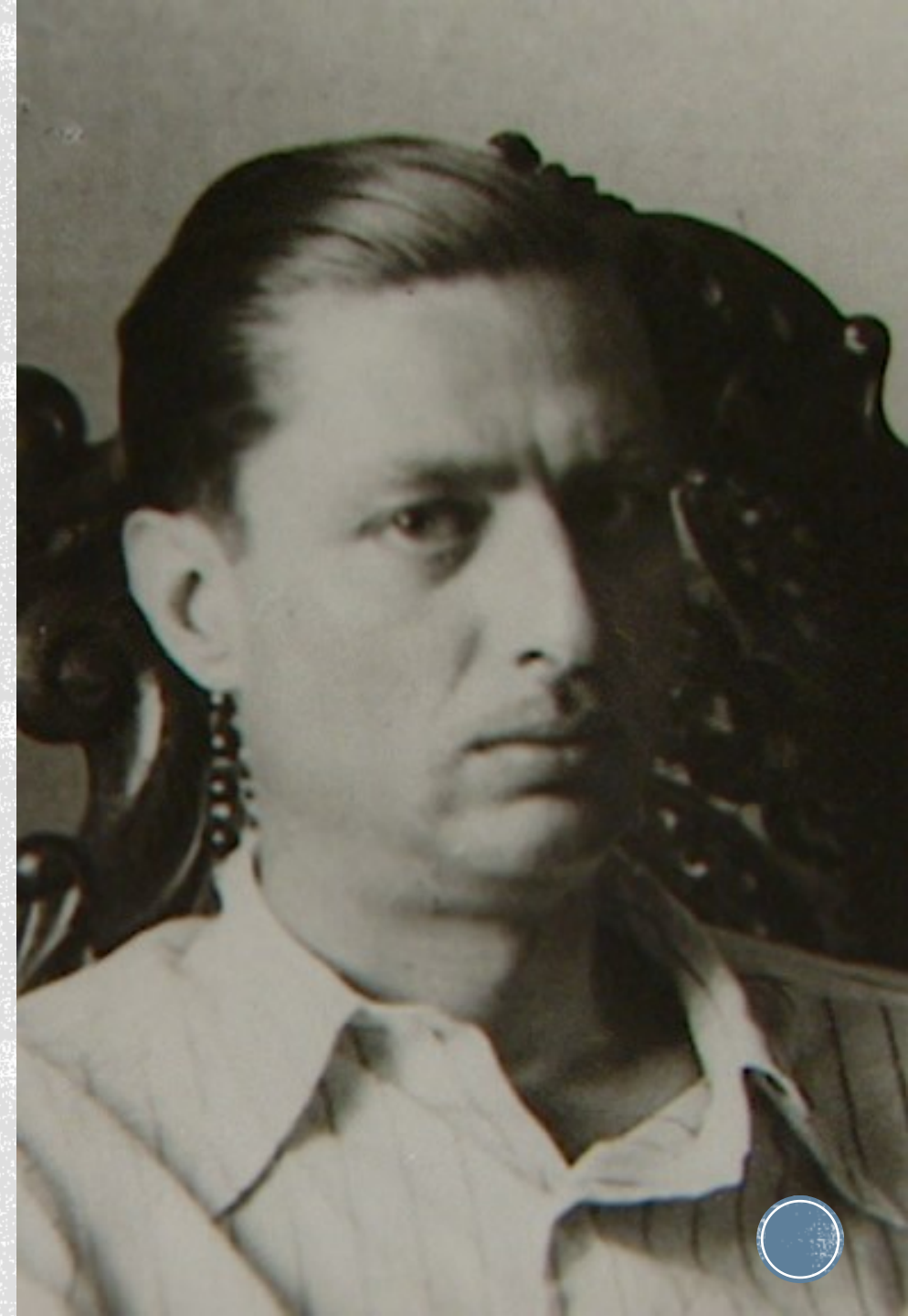
Ο Μ. Καραγάτσης μέσα από την κριτική

- Επιφανέστερος πεζογράφος γενιάς του '30, σημαντικός μυθιστοριογράφος νέας ελληνικής γλώσσας (**Μπερλής: 1992, 265**)
- Στρατής Πασχάλης → δύσκολο να τοποθετηθεί απόλυτα στην πλευρά του ποιητικού ρεαλισμού ή του γυμνού νατουραλισμού (**Καραγάτσης: 2002, 12**) → νατουραλιστικά, ποιητικά, ρεαλιστικά, μελοδραματικά, ντοστογιεφσκικά, δημοσιογραφικά, αστυνομικού σασπένς, κοσμοπολιτικά, ηθογραφικά, μπαλζακικά, φρουϊδικά κ.ά. στοιχεία
- Προσανατολισμένος στον δρόμο του ρεαλισμού → μέσω νατουραλισμού του Ζολά ή ψυχολογικού ρεαλισμού του Ντοστογιέφσκι (**Φραγκαντώνη: 2019, 13**)
- Βαγγέλης Αθανασόπουλος (**τόμ. Β', 2003, 563**) → (α) τάση να μη συγκεντρώνεται σε κάτι συγκεκριμένο και επιβεβλημένο, αντιστεκόμενος με τον τρόπο αυτόν στην ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο, και (β) τάση-υποχρέωση να συμμορφωθεί στις ανάγκες που επιβάλλει η αναπόφευκτη ένταξή του σε αυτό το σύνολο-σύστημα

Ο Μ. Καραγάτσης μέσα από την κριτική

- Έργο πληθωρικό, μεγάλης εμβέλειας, εικονοκλαστικό, αναθεωρητικό κ.λπ. → δεν χωρούσε στα πλαίσια της στενόχωρης ηθογραφίας (Μπερλής: 1992, 265)
- Χώροι: λογοτεχνίας, θεάτρου, ψυχολογίας, παιδαγωγικής, πολιτικής, ιστορίας, κοινωνιολογίας (Κοκκινάκη: 1991, 74)
- Ζωή και φαντασία → εύπλαστο υλικό (Καραντώνης: 1990, 151)
- Κοινωνία, ιστορία, πολιτική, θρησκεία → τροφοδοτούν φαντασία ή παρέχουν εμπόδια → θα συντρίψει ο ήρωας ή θα συντριβεί ο ίδιος = μεγαλοπρεπής ηττημένος (Κοκκινάκη: 1991, 75)

- Απόστολος Σαχίνης (1967, 95) → σκοπός Καραγάτση: περιγραφή σύγχρονης κοινωνίας → μέσα από κίνητρα ανθρώπινων πράξεων
- Μοναδικό χαρακτηριστικό: καταπληκτική αναπαραστατική ικανότητα → «ζωντανεύει σκηνές και καταστάσεις που δίνουν την εντύπωση πως παραμερίζεται η “σύμβαση” της αφηγηματικής πεζογραφίας και πως έχουμε να κάνουμε με πραγματική ζωή»
- Απόλυτη αυθεντικότητα, ανεξάντλητη φαντασία

Ο Μ. Καραγάτσης μέσα από την κριτική

Ο Μ. Καραγάτσης μέσα από την κριτική

- Γνώστης των λογοτεχνικών ρεύματων της Δύσης (**Αλεξοπούλου: 2017, 29**)
- **1943**: υπέρ της ρεαλιστικής σχολής, κατάκριση μονοδιάστατων προσεγγίσεων μικρών λογοτεχνικών σχολών, νεωτερικών αφηγηματικών επιλογών, που αποκλίνουν από απεικόνιση ολιστικής θέασης πραγματικότητας (**Καραγάτσης: 21/4/1943· Καραγάτσης: 26/12/1943**)
- Έργο: «αντικειμενική μελέτη των κοινωνικών ζητημάτων» (**Νεζερίτης: 1943**) → διείσδυση στην ψυχογραφία των ηρώων

- **Ρεαλισμός:** αλλά δεν πνίγει την πλούσια λυρική διάθεση (Χάρης: 1968, 136) → συνταιριάζει το ωμό και σκληρό αντίκρισμα της ζωής με τη λυρική διάθεση → προσωπική σφραγίδα (Σαχίνης: 1948, 69-70)
- Δημήτρης Τζιόβας (2010, 313-328) → αξιοποίηση φανταστικού στοιχείου → εξύψωσε τον Καραγάτση, ξεχωρίζοντάς τον από τους ομότεχνούς του (βλ. επίσης: Παναγιωτόπουλος: 1980, 179)

**Ο Μ.
Καραγάτσης
μέσα από
την κριτική**

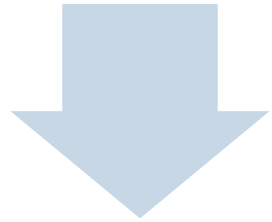

Ο Μ. Καραγάτσης μέσα από την κριτική

- Αφηγηματικά θέματα → πέντε περιοχές του ψυχισμού του → στάση του απέναντι:
- (α) σε κοινωνικά ζητήματα
- (β) στον εαυτό του
- (γ) στη γυναικεία φύση και τον έρωτα
- (δ) στη λογοτεχνική δημιουργία
- (ε) σε ιδεολογικά και μεταφυσικά θέματα
(Φραγκαντώνη: 2019, 30)

Κριτικοί της γενιάς του και νεότεροι κριτικοί της αριστεράς: αντιμετώπισαν με επιφύλαξη ή/και απέρριψαν το έργο του

Κοινή παραδοχή → πηγαίο αφηγηματικό ταλέντο

(Μπερλής: 1992, 265, 289• Πολίτης: 1995, 311-312)

**Ο Μ.
Καραγάτσης
μέσα από την
κριτική**

**Κριτική:
άνοδος στα ύψη ή
κάθοδος στο
χαμηλότερο σημείο
ή σιωπή.**

Ο Μ. Καραγάτσης ως διηγηματο-γράφος

- Εμφάνιση με διήγημα → συνεχής παραγωγή διηγημάτων
- Διηγηματογραφία → καραγκούνηδες, χωροφύλακες, συμβιβασμένοι αστοί, ιδεολόγοι δικηγόροι, βία, ερωτικά πάθη, πρωτόγονη εκμετάλλευση και κοινωνική αδικία (π.χ. «Το Μπουρίνι», «Το αφεντικό», «Ο άνθρωπος με το φλεμόνι», «Η Μεγάλη Βδομάδα του πρεζάκη», «Από το ημερολόγιο του Κωστή Ρούση»), άνθρωποι του κοινωνικού περιθωρίου, λαϊκοί τύποι, ναυτικοί ή στρατιώτες (π.χ. «Τα χταποδάκια», «Η θεία δίκη», «Το εγγλέζικο μαχαίρι») ή ευτράπελες σάτιρες των ηθών της αστικής ζωής (π.χ. «Μοναχικό ταξίδι στα Κύθηρα») και παρωδίες ή φαντασμαγορίες (π.χ. «Μπουχούνστα») (Μπερλής: 1992, 272-273)

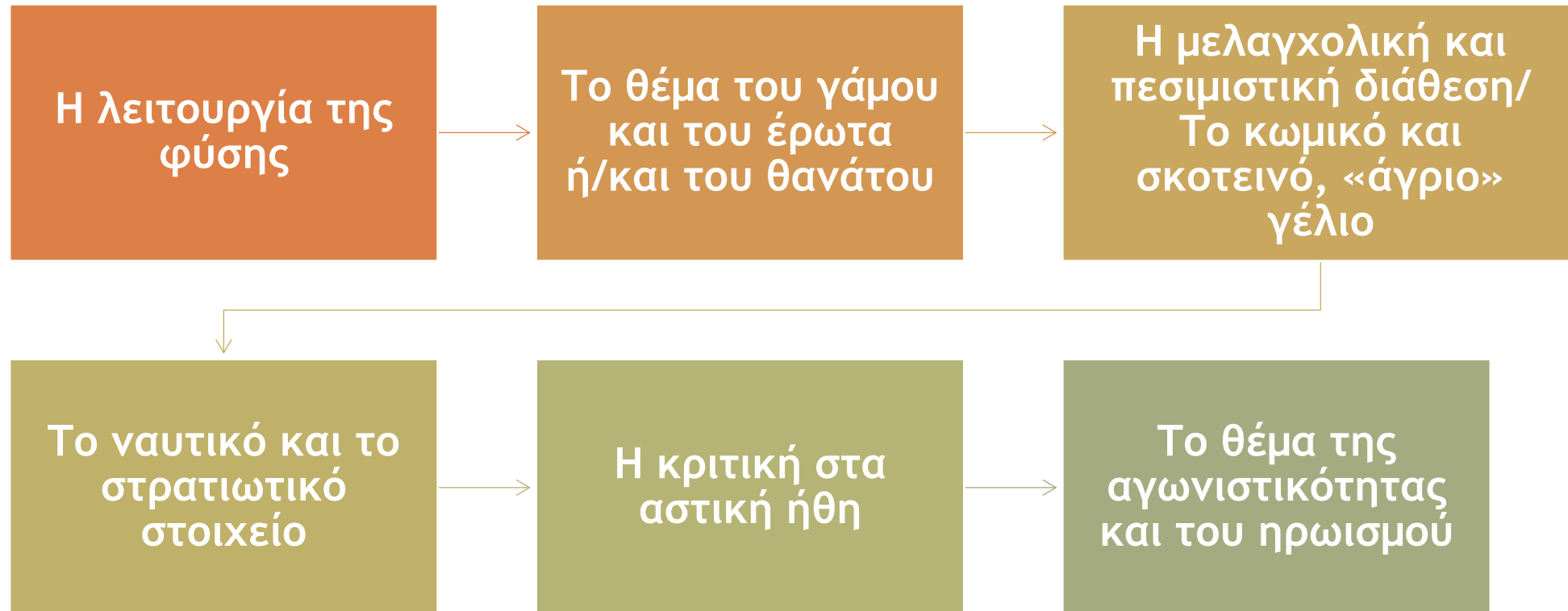

Ο Μ. Καραγάτσης ως διηγηματο-γράφος

- Ιστορίες πάθους στα ασφυκτικά πλαίσια φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος → έρωτας, ανομία, κοινωνική υποκρισία, διαπάλη μεταξύ των γενεών, τύποι του κοινωνικού περιθωρίου → κριτική στη νοσούσα κοινωνία και τα αστικά ήθη (π.χ. «Το νερό της βροχής») ή ήθη της αγροτικής επαρχιακής κοινωνίας (π.χ. «Νυχτερινή ιστορία») ή περιγραφή παρακμής εθνών («Ο τρελός με τα κουδούνια») (Μπερλής: 1992, 273)
- Θεματολογία, έντεχνη παρουσίαση γεγονότων, σκιαγράφηση προσώπων με ψυχολογικό βάθος

Θεματικοί άξονες στο *Νερό της βροχής*

1^{ος} Θεματικός άξονας

Η λειτουργία της φύσης

Αστικό περιβάλλον → ενταγμένο σε ευρύτερο φυσικό χώρο → ρεαλιστικές συμβάσεις, ανάπτυξη ανθρώπινων συμπεριφορών → κυριαρχία από πάθη (Αθανασόπουλος: τόμ. Γ', 2003, 24-25)

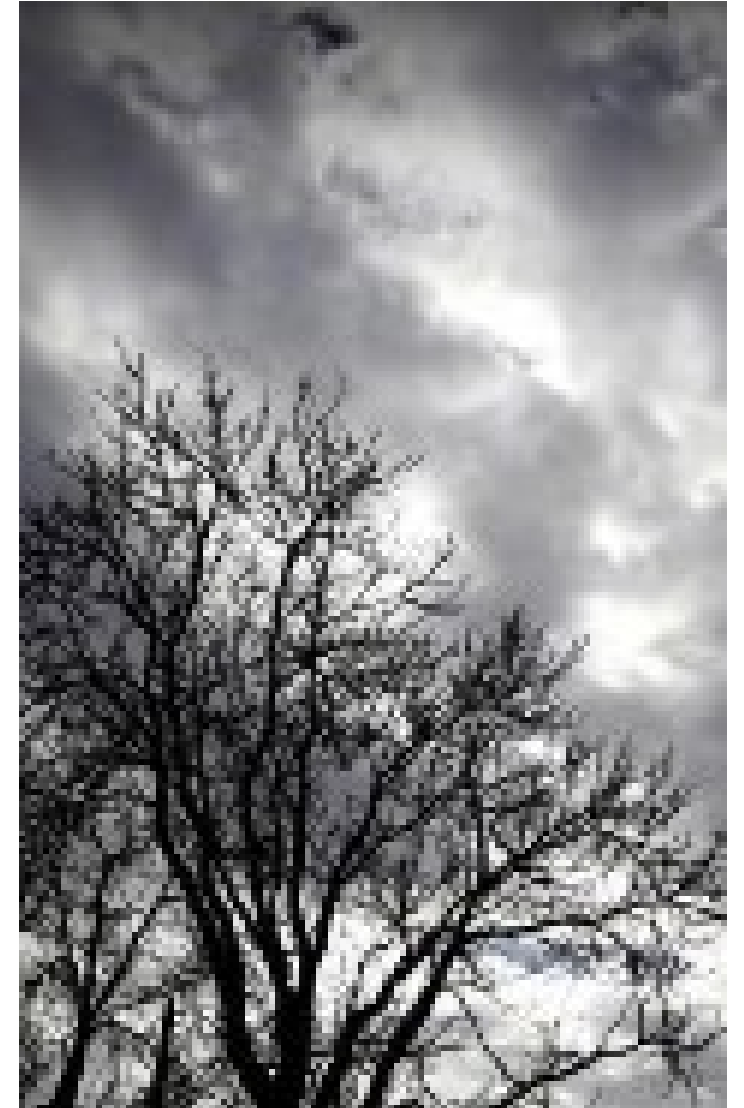
Απόδοση γενικού σκηνικού (π.χ. μια τοποθεσία, μια περιοχή) → συγκεκριμένο σκηνικό (π.χ. ένα σπίτι, ένα καφενείο κ.τ.λ.)

1^{ος} Θεματικός άξονας

Η λειτουργία της φύσης

- Φύση → παρακολουθεί την ψυχική διάθεση του ήρωα ή φορτίζει τη συμμετοχή του αναγνώστη (Πλάκας: 6/3/1991, 54)
- Φύση → λειτουργικός ρόλος στην εναλλαγή συναισθημάτων και καταστάσεων → ηρεμεί, σαγηνεύει, αγριεύει, αγανακτεί, δεσμεύει, αποδεσμεύει και ελευθερώνει
- Θολά, μυστηριωδώς ομιχλώδη (π.χ. «Στο Γουώππιν με φογκ») ή συννεφιασμένα τοπία (π.χ. «Το νερό της βροχής», «Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα», «Βασιλική», «Τα χταποδάκια») ή ανοιχτές (φουρτουνιασμένες) θάλασσες

1^{ος} Θεματικός άξονας Η λειτουργία της φύσης

- «Το νερό της βροχής» → εσωτερικό σκηνικό → εξωτερικός χώρος → εσωτερικό σπιτιού
- Χειμωνιάτικο τοπίο (σύννεφα, ψυχρός βοριάς από τη Βαράσοβα ως προάγγελος χιονιού που σφυρίζει στα κλαδιά των δέντρων, στο δάσος και στις στέγες της παγωμένης πόλης, σκοτεινιασμένη θάλασσα) → ψυχρή περιγραφή σπιτιού (υγρά ξύλα, σκοτεινή και πληχτική κάμαρα, επιπλωμένη χωρίς γούστο και συμμετρία, καχεκτικός κήπος, ξεραμένο πεύκο) → απόσταση ανάμεσα στο ζευγάρι, προϊδεασμός

1^{ος} Θεματικός άξονας

Η λειτουργία της φύσης

- Εικόνα αποσύνθεσης σκηνικού (Ντουινιά: 2010, 181-182, 184) → συμπληρώνεται με πληροφορίες για χαρακτήρες:
 - φτωχός άνδρας, εργάζεται σκληρά, αγαπά μια άλλη γυναίκα
 - γυναίκα γερασμένη, παχύσαρκη, άχαρη, ανέκφραστη, ατημέλητη

1^{ος} Θεματικός άξονας

Η λειτουργία της φύσης

«Το εγγλέζικο μαχαίρι», «Ρομάντσο» → χειμωνιάτικο, συννεφιασμένο και ανεμώδες τοπίο → προϊδεασμός: οικογενειακό έγκλημα, θάνατος αγαπημένου

«Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα» → έρημη, παγωμένη πλατεία και δρόμοι Τρικάλων → καφενείο Καραλούλη → σπίτι Αγγελικής: πολυτελές και γουστόζικο σαλονάκι, δυο βιτρίνες γεμάτες chinoiserie, ασημένιο σαμοβάρι και σερβίτσιο του τσαγιού, επιχρυσωμένα κηροπήγια, χαλιά Μπουχάρας κ.τ.λ.

«Στο Γουώπιν με φογκ» → εξωτερικός χώρος (κέντρο, δρόμοι, ποτάμι) → περιπλάνηση αφηγητή και Ντικ

Ομιχλώδες τοπίο → καταλυτική λειτουργία στον ψυχισμό των ηρώων → πυκνή ομίχλη = έντονες αισθήσεις → ονειροπόληση

Εσωτερικός χώρος (παμπ) → ονειροπόλα γυναίκα - ήλιος, θάλασσα Ελλάδας → Ντικ: ήλιος = εγκατάλειψη, φογκ = μοχλός αναπόλησης όμορφων στιγμών με την αγαπημένη του.

1^{ος}
Θεματικός
άξονας
Η
λειτουργία
της φύσης

1^{ος} θεματικός
άξονας
Η λειτουργία
της φύσης

- Κλειστοί χώροι: γραφείο, ταβέρνα, μπαρ ή νοσοκομείο («Το εγγλέζικο μαχαίρι», «Η περίπτωση του Αββά Πέτερς βαν ντέρ Χίμπουϊς», «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”», «Ρομάντσο»)
- Ίδιοι χώροι, κύρια ιστορία («Το κουμπί του Μανταρίνου» «Βασιλική», «Τα χταποδάκια», «Η θεία δίκη»)
- Θάλασσα («Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”») ή λιμάνια («Η θεία δίκη»)

1^{ος} Θεματικός άξονας

Η λειτουργία της φύσης

«Βασιλική», «Τα
χταποδάκια» → μαΐστρος,
μαύρα σύννεφα, βροχή,
κρύο, υγρασία,
φουρτουνιασμένη
θάλασσα

Βαριά εικόνα φύσης → επιδρά
στην ψυχική διάθεση των
ανθρώπων → προϊδεασμός →
στάση των άλλων απέναντι στη
Βασιλική και στον Παναγιωτάκη

1^{ος} Θεματικός άξονας

Η λειτουργία της φύσης

Μεταφορά
υπόθεσης σε
λαϊκούς χώρους:
καφενές, λαϊκό
ταβερνάκι

Εξωτερικό σκηνικό →
Βαριά ατμόσφαιρα
χώρου = παράλληλη
με μοναξιά ηρώων και
απελπισία της ψυχής
τους

2^{ος} Θεματικός άξονας Το θέμα του γάμου και του έρωτα ή/και του θανάτου

- Έρωτας «φυσιολογικός», ακραίος, σαρκική έλξη και όχι τα συναισθήματα (Tonnet: 2001, 244)
→ «Ο πολυέλιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”», «Ρομάντσο», «Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα», «Το κουμπί του Μανταρίνου»: ερωτικές επαφές που τις χαρακτηρίζει η ελευθεριότητα
- Δεν υπάρχει ρομαντισμός ή εξιδανίκευση → έντονος ρεαλισμός, διάθεση να παρασταθούν ανθρώπινοι τύποι «αχαλίνωτοι, φθαρμένοι, ξεπεσμένοι, καταπονημένοι, άσωτοι και αδίστακτοι» (Παναγιωτόπουλος: 1961, 1360-1361)

2^{ος} Θεματικός άξονας

Το θέμα του γάμου και του έρωτα ή/και του θανάτου

Δυνάμεις έρωτα,
γονιμοποίησης,
αναπαραγωγής, θανάτου =
μεταμόρφωση ζωής από
έννοια φυσική και
μεταφυσική (Καραντώνης:
1977, 123)

Έρωτες: ως το τέρμα του
πάθους, κατευθύνονται
απότομα προς τον θάνατο,
την τελική συντριβή, την
αυτοκαταστροφή
(Φραγκαντώνη: 2019, 25)

2^{ος} Θεματικός άξονας

Το θέμα του γάμου και του έρωτα ή/και του θανάτου

«Το νερό της βροχής»:
Σταύρος =
δυστυχισμένος,
οικονομικό
όφελος,
έρωτας για
ερωμένη,
σκέψη
δολοφονίας
συζύγου,
αυτοκατα-
στροφή →
ψυχικός
θάνατος

«Μαρκάρισμα
για τα
Κύθηρα»:
Αργύρης =
συνθλίβεται,
ερωτικές
σχέσεις με
οικονομικό
συμφέρον

«Η θεία
δίκη»:
αποτυχη-
μένοι γάμοι
στη βάση
συμφερό-
ντων

«Στο Γουώπιν
με φογκ»,
«Βασιλική», «Ο
πολύελαιος του
“Παπουτσωμέ-
νου Γάτου»,
«Ρομάντσο»:
ατυχείς,
ανεκπλήρωτοι
έρωτες,
δέσμιοι
μοναξιάς,
πίκρας
εγκατάλειψης,
ανόθευτο
πάθος ή
ηρωικός
θάνατος

2^{ος} Θεματικός άξονας

Το θέμα του γάμου και του έρωτα ή/και του θανάτου

Άνδρες: επιλέγουν γυναίκες πάνω στις οποίες έχουν δικαιώματα άλλοι (π.χ. «Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα») και γυναίκες που είναι σεξουαλικά ενεργές και ασταθείς (Καραπιδάκης: 2010, 30)

Μειονεκτική θέση γυναίκας, επιπτώσεις από την εκμετάλλευσή της, υποκριτική ηθική στον γυναικείο ψυχισμό (νατουραλισμός)

Νατουραλιστική λογοτεχνία → παραστρατημένο κορίτσι και αστή που ασφυκτιά στο «κουκλόσπιτό» της

«Το νερό της βροχής», «Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα», «Το κουμπί του Μανταρίνου», «Η θεία δίκη», «Στο Γουώππιν με φογκ»: κορίτσια χωρίς ηθικές αναστολές, απιστία

2^{ος} Θεματικός άξονας

Το θέμα του γάμου και του έρωτα ή/και του θανάτου

«Το νερό της βροχής»:
γυναίκα αστή, που ασφυκτιά
στο «κουκλόσπιτό» της →
Άννα: ανέσεις μικροαστικής
ζωής, αδιαφορία για εαυτό
και γάμο

«Μπαρκάρισμα για τα
Κύθηρα»: Αγγελική → πίστη
στον Έρωτα, περιστασιακές
ερωτικές σχέσεις, γάμος με
Αργύρη ίσως ικανοποίηση
επιθυμίας

«Ρομάντσο»: Ασπασία → ελευθερωμένη και ηθική

Μανία λατρείας για Στάθη, ματαιόδοξη εγωιστική ικανοποίηση από την αγάπη κάποιας για αυτόν

Αντιπροσωπεύει τον πόθο (όπως η Ελένη στο *Χαμένο νησί*)

Εικόνα: (α) των γυναικών με τα ελαφρά ήθη, που δεν συμμορφώνονται στις ισχύουσες αξίες της κοινωνίας, και (β) της συλλογικής εικόνας για τις γυναίκες, που πρέπει να συμμορφώνονται στις κοινωνικές αξίες

2^{ος}
Θεματικός
άξονας
Το θέμα
του γάμου
και του
έρωτα
ή/και του
θανάτου

Γυναίκες αστές: εγκλωβισμός

Ζωηρά κορίτσια: ζωντάνια, ενεργητικότητα, κινούνται
καιροσκοπικά

Άντρες: άσωτοι, αχαλίνωτοι, αδίστακτοι

«Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”»,
«Ρομάντσο»: ερωτικές επιτυχίες, περιπέτειες με
απελευθερωμένες γυναίκες, «Το κουμπί του
Μανταρίνου»: παράδοση στην ερωτική ηδονή

Άντρες και γυναίκες → ηθική ή/και ψυχολογική πτώση

2^{ος}
Θεματικός
άξονας
Το θέμα
του γάμου
και του
έρωτα
ή/και του
θανάτου

3^{ος} Θεματικός άξονας Μελαγχολική και πεσιμιστική διάθεση/ Το κωμικό και σκοτεινό, «άγριο» γέλιο

Ατμόσφαιρα → βαρύθυμη μελαγχολία → ψυχρές και τυπικές σχέσεις

«Το νερό της βροχής»: περιγραφή φύσης και προσώπων = παθητική αδιαφορία, απογοήτευση, πικρία, εγωιστική ικανοποίηση

«Στο Γουώπιν με φογκ», «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”», «Ρομάντσο»: ήρωες σκυθρωποί, μοναχικοί, σχεδόν αντικοινωνικοί, δυστυχισμένοι, απελπισμένοι, απαισιόδοχοι, πικραμένοι, πονεμένοι, διέξοδο στο ποτό, στην ονειροπόληση ή στην αναπόληση του ευτυχισμένου παρελθόντος ή στην ανιδιοτελή προσφορά προς τον συνάνθρωπο

3^{ος} Θεματικός άξονας Μελαγχολική και πεσιμιστική διάθεση/ Το κωμικό και σκοτεινό, «άγριο» γέλιο

«Το εγγλέζικο μαχαίρι», «Η περίπτωση του Αββά Πέτερς Βαν ντέρ Χίμπουϊς»: πεσιμισμός και μελαγχολία → οικογενειακά δράματα ή ηθικές αναζητήσεις και ανησυχίες → ανασφάλειες, άγχος, συναισθήματα αυτοϋποτίμησης και ενοχής

«Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα», «Η θεία δίκη»: δύσκολες συνθήκες επιβίωσης και φτώχεια ή/και ανεργία

«Βασιλική», «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”», «Ρομάντσο»: περιπέτειες ναυτικών και ναυτών ή συνέπειες πολέμου

«Βασιλική», «Τα χταποδάκια»: πεσιμιστική διάθεση και αντικομφορμιστική στάση ζωής σε συνδυασμό με απομόνωση και κοινωνική περιθωριοποίηση → ήρωες = αντιμέτωποι με περιφρόνηση, σκληρότητα, χλευασμό και εμπαιγμό

- «Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα»: συζήτηση στο καφενείο για Αγγελική και Αργύρη, σχόλιο Αλεξιάδαρου, οικονομική κατάσταση Αγγελικής = εκμηδενίζει την παραμορφωμένη εμφάνισή της, πονηρά χαμόγελα Αγγελικής και Αργύρη, γάμος (ντύσιμο, πίεση ιερέα, νύφη που κρατιέται ζωντανή με ενέσεις και επιθυμεί να ταξιδέψει στη Σκιάθο), κηδεία
- «Η θεία δίκη»: εμφάνιση και συμπεριφορά γερασμένων ναυτικών, σχόλια για «πρησμένη μύτη» καπετάν Μιχάλη και τη «βρωμιά της τσιπουροκατάνυξης ανάκατη με τη μπόχα της απλυσιάς», ενδυμασία Μακ που «έμοιαζε με ουραγκουτάγκο που του έκοψαν την ουρά» (σελ. 98)
- «Το κουμπί του Μανταρίνου»: εικόνα Δημητράκη που ενδίδει στις απολαύσεις και τις πολυτέλειες, υπερβολή ότι παρήγγειλαν άφθονα «σόντα-γουώτερς» για χώνεψη, περιγραφή αφηγητή «η τζαζ θρηνούσε αμερικανιστί, οι χορεύτριες αργοσάλευαν ινδουιστί, η κυρία Πουλά πατούσε τον κάλο του χαμογελαστί» (σελ. 112)

3^{ος} θεματικός άξονας
Μελαγχολική και
πεσιμιστική διάθεση/
Το κωμικό και
σκοτεινό, «άγριο» γέλιο

Τραγικό και
μελαγχολικό κλίμα
μετριάζεται από
παρεμβαλλόμενα
στοιχεία, που προσδίδουν
έναν κωμικό, ειρωνικό,
σατιρικό τόνο

4^{ος} Θεματικός άξονας Το ναυτικό και το στρατιωτικό στοιχείο

Περίοδος γερμανικής κατοχής (1941-1942): Καραγάτσης → εγκαταλείπει Αθήνα και καταφεύγει στην Εύβοια → επαφή με κόσμο των ναυτικών

Επιθυμία Καραγάτσης να ασχοληθεί με την ιστορία της Ελλάδας → έζησε σε μια δύσκολη εποχή για την Ελλάδα (**Μικρασιατική Καταστροφή, Α΄ και Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος, Κατοχή, Εμφύλιος**)

Προβλήματα ζωής ναυτικών: φτώχεια ή/και ανεργία, κοινωνική απαξίωση επαγγέλματος («Η θεία δίκη»), ακραία καιρικά φαινόμενα («Βασιλική»), μακρόχρονη απουσία από πατρίδα, νοσταλγία θαλπωρής του σπιτιού, απομάκρυνση από συγγενείς και αγαπημένα πρόσωπα (π.χ. «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”»)

4^{ος} θεματικός άξονας Το ναυτικό και το στρατιωτικό στοιχείο

Γοητεία ζωής
ναυτικών: γνωριμία
με άλλους τόπους,
ανθρώπους και
πολιτισμούς

- «Στο Γουόππιν με φογκ»: παμπ → ομορφιά ταξιδιών: πλήθος εικόνων, περιπετειών, αναμνήσεων, γνώσεων και εμπειριών → στολισμός ταβέρνας με αντικείμενα που φέρνουν από τα ταξίδια τους (π.χ. καμπανάκια, σταμνιά, караβάκια, τσαρούχια, ανεμόμυλοι, εικόνες, φετίχ κ.ά. – βλ. σελ. 23-24)
- «Στο Γουόππιν με φογκ», «Η θεία δίκη», «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”»: κερδοφόρο επάγγελμα, ανάπτυξη στενών σχέσεων με συνάδελφους, συνεχής επιθυμία ναυτικού να μπαρκάρει ξανά

4^{ος} Θεματικός άξονας

Το ναυτικό και το στρατιωτικό στοιχείο

«Στο Γουόππιν με φογκ», «Η θεία δίκη», «Βασιλική», «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”», «Το εγγλέζικο μαχαίρι» → οίνοποσία σε μπαρ, ταβέρνες και καφενεία → κοινωνικοποίηση, ονειροπόληση

«Το εγγλέζικο μαχαίρι», «Ρομάντσο», «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”»: στρατιωτική ζωή και ζωή στο ελληνικό πολεμικό ναυτικό → Α΄ και Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος

4^{ος} Θεματικός άξονας

Το ναυτικό και το στρατιωτικό στοιχείο

- «Το εγγλέζικο μαχαίρι», «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”»: σχέσεις ανάμεσα σε συναδέλφους και μεταξύ των στρατιωτών/ ναυτών και ανωτέρων τους, πραγματική φιλία, αγάπη, εμπιστοσύνη, πίστη, αφοσίωση, κατανόηση, σεβασμός, συμπαράσταση, συμπόνοια

5^{ος} Θεματικός άξονας Κριτική στα αστικά ήθη

Έρωτες → δεν μπορούν να ξεφύγουν από τα στεγανά μιας φαύλης κοινωνίας → υποκινούμενοι ή καταπιεζόμενοι από αυτά, οδηγούνται σε επιλογές που δεν τους τιμούν (Δαδούση: 2011, 54)

Γάμος → υποκρισία και συμφέρον

5^{ος}
Θεματικός
άξονας
Κριτική στα
αστικά ήθη

- «Το νερό της βροχής»,
«Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα»,
«Η θεία δίκη»: στερεότυπα,
οικονομική και κοινωνική
διαφορά → λανθασμένες
επιλογές, δυστυχία → φτώχεια ή
ανεργία, επιθυμία αποβολής
κοινωνικού στίγματος
γεροντοκόρης, οικονομική άνεση
και κοινωνικό κύρος

5^{ος} θεματικός
άξονας
Κριτική στα
αστικά ήθη

- «Το νερό της βροχής», «Βασιλική», «Ρομάντσο»: ερωτικές σχέσεις εκτός γάμου = προβληματικές
- Γάμος = θεσμός που νοσεί → ατομικιστικά και συμφεροντολογικά κριτήρια
- Άντρας → θύμα μιας ματαιόδοξης ή πλούσιας γυναίκας → καταλήγει ο χαμένος της υπόθεσης
- Γυναίκες → δυστυχισμένες και απογοητευμένες
- Αμφότεροι = τραγικές φιγούρες
- Καραγάτσης: στηλιτεύει και χλευάζει την ελληνική κοινωνία → υπό το πλαίσιο των θεσμών, υποκρύπτει οικονομικά συμφέροντα → το κυνήγι του πλούτου και η απληστία εξουσιάζουν τη σκέψη των ανθρώπων και καθορίζουν τις πράξεις τους

5^{ος} Θεματικός άξονας Κριτική στα αστικά ήθη

Οικογενειακές σχέσεις = προβληματικές και με άλλα μέλη του συγγενικού περιβάλλοντος → π.χ. μεταξύ αδελφών ή γονέων και παιδιών

«Η θεία δίκη»: διαφωνία στο μοίρασμα της οικογενειακής περιουσίας

«Το εγγλέζικο μαχαίρι»: ανήθικη, ακραία συμπεριφορά πατέρα, που βιάζει τις κόρες του → ατιμωρησία = αδιαφορία και αναληψία κρατικών φορέων και αστυνομίας → τιμωρία από γιο → λοχίας και λοχαγός = δικαιολογούν τη συμπεριφορά του (τιμωρία ανηθικότητας)

Οικογένεια → πορτρέτο και
μικρογραφία της κοινωνίας →
κοινωνικές σχέσεις: ανηθικότητα,
συμφέρον, υποκρισία

«Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα»,
«Ρομάντσο»: διάκριση ανάμεσα σε
πλούσιους και φτωχούς → ιδιοτελή
συμφέροντα

**5^{ος}
Θεματικός
άξονας
Κριτική
στα αστικά
ήθη**

«Το κουμπί
του
Μανταρίνου»:
χάσμα
ανάμεσα σε
πλούσιους και
φτωχούς,
υποκριτική και
ατομικιστική
στάση
ανθρώπων

Θαμπωμένα
μάτια
χαμηλόμισθου
εφοριακού
υπάλληλου →
αμύθητα
πλούτη →
τιμιότητα →
ενδίδει στη
«δωροδοκία»

Απόηχος
μαζικών
συνεπειών
πολέμου,
κατοχής,
πείνας και
εμφυλίου = το
προσωπικό
συμφέρον
αξίζει
περισσότερο
και οι
ανθρώπινες
σχέσεις είναι
επιφανειακές
και κάλπικες

5^{ος} Θεματικός Άξονας Κριτική στα αστικά ήθη

«Μπαρκάρισμα για τα
Κύθηρα», «Βασιλική», «Η
περίπτωση του Αββά
Πέτερς Βαν ντερ
Χίμπουϊς»: αντιμετώπιση
του «άλλου», του ξένου
→ δύσκολη προσαρμογή
στον νέο τόπο

Ήρωες: αγωνίζονται και
ηττώνται → νόμος
τραγικότητας ανθρώπου
→ ένα είδος αποξένωσης
→ ρεαλισμός (ή ωμός
νατουραλισμός): ο ξένος
προσπαθεί να
ενσωματωθεί σε ένα
περιβάλλον που τον
βλέπει σαν «άλλο» αλλά
που αυτός θέλει να το
κάνει οικείο → το
κοινωνικό περιβάλλον
και κατ' επέκταση η
ελληνική κοινωνία της
εποχής, αρνείται να τους
αποδεχτεί

5^{ος} Θεματικός άξονας Κριτική στα αστικά ήθη

«Βασιλική», «Τα
χταποδάκια»:
αντιπροσωπευτικότε
ρα δείγματα
διηγημάτων με το
θέμα της μοναξιάς
και της
περιθωριοποίησης

Βασιλική και
Παναγιωτάκης:
αντιμέτωποι με
ανθρώπινη κακία

Βασιλική →
παρελθόν:
ανιδιοτελείς
προσφορές προς
τους άλλους,
στιγματισμός,
κατατρεγμός,
εμπαιγμός, κοροϊδία

Παναγιωτάκης →
επιδιώκει την
επικοινωνία,
αντιμετωπίζεται
εχθρικά, επιχειρεί
να δημιουργήσει μια
θετική εικόνα για
τον εαυτό του, για
να γίνει αποδεκτός
→ αποτυγχάνει

5^{ος} Θεματικός άξονας Κριτική στα αστικά ήθη

- Κοινωνικός ρατσισμός: καταδίκη όσων μειονεκτούν, δίνει στον «μέσο άνθρωπο» ένα αίσθημα ανωτερότητας → ο Καραγάτσης καταγγέλλει περίτεχνα την κοινωνική αναλγησία → διαχρονικότητα διηγημάτων

5^{ος} Θεματικός
άξονας
Κριτική στα
αστικά ήθη

- «Βασιλική», «Τα χταποδάκια»: όψη αλητογραφίας → νατουραλισμός: άμεσοι ή έμμεσοι κοινωνικοί στόχοι, απόβλητοι, κατατρεγμένοι
- Συμπλέκεται ο κόσμος με το απόκοσμο πρόσωπο, το όριο με το περιθώριο → κοινωνική κριτική για ακαμψία, αναλγησία, αδυναμία υποδοχής και ενσωμάτωσης του αλλιώτικου, εξυμνείται η τρυφεράδα και η γλυκύτητα, ο αναγνώστης έρχεται σε επαφή με το ανοίκειο
- Περιθωριακοί → σάτιρα, ειρωνεία, υπονόμηση και ανατροπή συμβάσεων, μοχθηρό γέλιο → καταδικάζει και περιπαίζει → αναζήτηση κοινωνικής ταυτότητας → συντροφικότητα, αποδοχή και συγκατάνευση στο βλέμμα του «άλλου» (Μικέ: 2012, 80-81, 95-96)
- Αποτυχία ηρώων: το κοινωνικό σύνολο δεν ανέχεται και αποβάλλει το ξένο στοιχείο (Μπερλής: 1992, 268-270)

Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος, Αντίσταση, Εμφύλιος → προβολή ανθρώπων που καταρρέουν ή που ορθοποδούν με δυσκολία

Τύποι μέσα από μεγαλοαστική ή μικροαστική ζωή, από δρόμο ή καταγώγιο, παραστρατημένοι, στερημένοι ή αποτυχημένοι → σημασία: η ζωντάνια και η αλήθεια τους μέσα από τα ίδια τους τα πάθη

Περιγραφή προσώπων και ήθος τους → ελεύθερος χαρακτήρας, έλλειψη προκαταλήψεων → κλονίζονται οι αξίες και πρυτανεύουν τα πάθη, από τα οποία ταλαιπωρούνται οι ήρωες
(Κοκκινάκη: 6/3/1991, 56-57)

5^{ος} Θεματικός άξονας Κριτική στα αστικά ήθη

Ήρωες: αποτυχημένοι, παραστρατημένοι ή περιθωριακοί

«Νερό της Βροχής», «Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα», «Η θεία δίκη»: αποτυχημένοι ήρωες, συμφεροντολογικά και ατομικιστικά κριτήρια

«Στο Γουόππιν με φογκ», «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”», «Βασιλική», «Ρομάντσο»: ήρωες → ζουν στη σκιά ενός αποτυχημένου έρωτα

«Νερό της Βροχής», «Στο Γουόππιν με φογκ», «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”», «Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα», «Το κουμπί του Μανταρίνου», «Ρομάντσο», «Η θεία δίκη», «Βασιλική», «Τα χταποδάκια», «Η περίπτωση του Αββά Πέτερς Βαν ντέρ Χίμπούις»: παραστρατημένα ή απελευθερωμένα κορίτσια, άπιστη γυναίκα, παραστρατημένοι και περιθωριακοί άνδρες

5^{ος}
Θεματικός
άξονας
Κριτική
στα αστικά
ήθη

5^{ος} Θεματικός άξονας Κριτική στα αστικά ήθη

- Νατουραλιστικό πλαίσιο: επίδραση εσωτερικών παραγόντων (π.χ. θυμός, μελαγχολία) ή εξωτερικών παραγόντων (π.χ. περιβάλλον, χρήση αλκοόλ) = υποδούλωση στα πάθη, αποκτήνωση
- Καραγάτσης: έπαιρνε τυχαία τα θέματά του από τον δρόμο → πλάθει ανθρώπους και τους στήνει ολοζώντανους μπροστά στον αναγνώστη (Παναγιωτόπουλος: 1981, 13)
- Έρωτες: ευάλωτοι στο παρασάστημα και τυχοδιώκτες, άνθρωποι του καταγωγίου, ζουν παραδομένοι στις εκρήξεις του πάθους τους, απογυμνωμένοι από κάθε ηθικό έρεισμα, αποκαρωμένοι στη διαβρωτική χάνωση του αλκοόλ, έρμαιο των παθών και των ενστίκτων τους «συνυπάρχουν σε έναν κόσμο γεμάτο αναθυμιάσεις, που δεν τον ριπίζει κανένα φτερούγισμα ευδαιμονίας, καμία ψυχική ανάταση» (Νικορέτζου: 1991, 865-866)

5^{ος} Θεματικός άξονας Κριτική στα αστικά ήθη

**Αλκοόλ → σημαντική θέση
στα καραγατσικά έργα →
συνήθεια ηρώων: ως μέσο να
κατευνάσουν τον πόνο της ψυχής
τους, να ξεφύγουν από την
οδυνηρή πραγματικότητα που
τους συνθλίβει, συναισθηματικό
καταφύγιο.**

«Στο Γουώππιν με φογκ», «Ο πολυέλιος του
“Παπουτσωμένου Γάτου”»: εγκατάλειψη από
αγαπημένο πρόσωπο

«Η θεία δίκη», «Ρομάντσο»: ερωτικές και
επαγγελματικές αποτυχίες»

«Το εγγλέζικο μαχαίρι», «Η θεία δίκη»):
οικογενειακό δράμα ή αδικία

«Η περίπτωση του Αββά Πέτερς Βαν ντέρ Χίμπουϊς»:
μοναξιά ή τύψεις και ενοχές

«Βασιλική»: πόνος και ψυχικό τραύμα

«Τα χταποδάκια»: περιθωριοποίηση, ανάγκη
επικοινωνίας

«Το κοιμπί του Μανταρίνου»»: μέσο χαλάρωσης και
διασκέδασης

Ανάδειξη κοινωνικών
σχέσεων σε διάφορες
εκφάνσεις.

Στόχος: να
διαφανούν τρωτά
σημεία της
κοινωνίας.

Όλα έχουν σκοπό όχι
μόνο να επιδείξουν
το «κακό»,

αλλά και να
λειτουργήσουν ως
ευκαιρία εκτόνωσης

τόσο του συγγραφέα
όσο και των
αναγνωστών
(**Δαδούση: 2011, 67**).

5^{ος} Θεματικός άξονας Κριτική στα αστικά ήθη

6^{ος} Θεματικός άξονας

Το θέμα της αγωνιστικότητας και του ηρωισμού

Ήρωες = πρότυπα αγωνιστικότητας και θάρρους.

«Στο Γουώππιν με φογκ»: Ντικ → έμαθε ελληνικά, όταν πολεμούσε στα βουνά της Ελλάδας → ίσως συμμετοχή στον Α΄ Π.Π. (1914-1918) ή Β΄ Π.Π. (1939-1945) → επικρατέστερο σενάριο → αγώνας του '40 εκτυλίχθηκε στα βουνά της Ηπείρου.

Εικόνα μελαγχολικού και αντικοινωνικού Ντικ περιβάλλεται με τον ηρωισμό του αγωνιστή σε ξένο έδαφος.

6^{ος} Θεματικός άξονας

Το θέμα της αγωνιστικότητας και του ηρωισμού

«Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”»: γενναιότητα, θάρρος, τόλμη Σάββα Ρεϊζη → περιπέτεια με «Μέγα Ειρηνικό», μεταφορά 1000 Εβραίων από τη Γερμανία στην Παλαιστίνη, λόγω των κατατρεγμών από Χίτλερ.

Μετά το ξέσπασμα του Β΄ Π.Π., πριν από επίθεση Ιταλών στην Ελλάδα → φοράει ξανά τη στολή του Έλληνα αξιωματικού, την οποία τιμά με τη θυσία του.

Περιγραφή ναυμαχίας στις 24 προς 25 Δεκεμβρίου 1945: δυναμικότητα, θάρρος, αποφασιστικότητα, γενναιότητα.

«Αν είναι να πεθάνουμε, ας πουλήσουμε το τομάρι μας ακριβά» (σελ. 74).

«Ο πολεμιστής. Ο Έλληνας. Ο άνθρωπος...» (σελ. 77).

«Βασιλική»:
θαρραλέα,
δυναμική γυναίκα

Εικόνα κουρελούς,
βρωμιάρας,
«μπεκρόγριας»
Βασιλικής:
αντιηρωική μορφή

Αποκάλυψη
πραγματικής
ταυτότητας:
ένδοξο, ηρωικό
παρελθόν

«Ντελμπεντέρισα
Βασίλω, στρώσ' το
μπράτσο σου να γείρω»
(σελ. 122) σωτηρία
σπιτιών, παλικαριών και
κοριτσιών →
αλτρούιστρια, γενναία,
ανιδιοτελής γυναίκα,
έθεσε σε κίνδυνο τη
δική της ζωή, για
σωτηρία συμπατριωτών

**6^{ος} θεματικός
άξονας**
**Το θέμα της
αγωνιστικότητας
και του ηρωισμού**

«Ρομάντσο»: τραυματίες από το Μέτωπο - Β΄ Π.Π. → ρεαλιστική περιγραφή (ματωμένοι επίδεσμοι και κουβέρτες, λευκά πρόσωπα, παραμορφωμένη όψη).

«Πάλεψαν με τον χάρο, τον νίκησαν» (σελ. 137): ευαισθησία συγγραφέα, αναγνώριση γενναιότητας και κακουχιών που πέρασαν.

Στάθης Κατελάνος: πρότερος βίος: παλιάνθρωπος, αλήτης, μπεκρής, χαρτοπαίχτης, γυναικάς, ασυνείδητος, ανήθικος → θέλοντας να προστατεύσει την αγαπημένη του (Ασπασία), τη διώχνει, δίνει το παράσημο στη Μαίη με την εντολή να μην μάθει ποτέ η Ασπασία την αλήθεια → ταπεινότητα.

6^{ος} θεματικός άξονας
Το θέμα της αγωνιστικότητας και του ηρωισμού

- Αφανείς καραγατσικοί ήρωες (π.χ. ο Κώστας, ο Γιάννης, ο Στάθης στο «Ρομάντσο») → πολέμησαν για ανώτερες αξίες και ιδανικά.
- **Φλογερός πατριωτισμός:** απελευθέρωση από υπερφίαλο εγωισμό, τονίζοντας την αγωνιστική διάθεση για την επίτευξη του κοινού καλού → προσφορά εαυτού για την πατρίδα με τη θυσία στο βωμό των εθνικών και παγκόσμιων ιδανικών.

Επιλογικά

Λειτουργία της φύσης: γενική εικόνα εξωτερικού, ανοικτού χώρου και περιγραφή φύσης → εσωτερικοί, κλειστοί χώροι → ήρωες: κινούν τα νήματα ή υφίστανται τον βασανισμό και υπομένουν τη μοίρα.

Στόχος: έρωτας = κινητήρια δύναμη ζωής → ξεπεσμός και αυτοκαταστροφή
(Αθανασόπουλος: τόμ. Γ', 2003, 24-25).

Καραγάτσης: καταλύτης ερωτικών ηθών εποχής = προωθούσε την ιδέα ενός και μοναδικού έρωτα και ενός «αξιοσέβαστου» γάμου
(Κρανιδιώτης, 6/3/1991, 30, 34).

Μελαγχολικό και πεσιμιστικό κλίμα → όλα τα διηγήματα της συλλογής → συνδέεται με την ψυχολογική διάθεση των ηρώων και τις εναλλαγές στα συναισθήματά τους.

Περιγραφή ταραχώδους, συννεφιασμένης ή ομιχλώδους φύσης → βαριά, μελαγχολική ατμόσφαιρα κειμένων → περιβάλλον: επιδρά στην ψυχική διάθεση των ανθρώπων (π.χ. «Βασιλική», «Τα χταποδάκια», «Το νερό της βροχής», «Μπαρκάρισμα για τα Κύθηρα»). Προβολή μελαγχολικής εικόνας φύσης = εξυπηρετεί το βαρύ κλίμα και λειτουργεί ως προΐδεασμός.

Γέλιο → όπλο για να ασκηθεί κριτική → Γελά, γιατί δεν θέλει να κλάψει
(**Δαδούση: 2011, 91**).

Επιλογικά

Άρρηκτη σχέση και αγάπη Έλληνα για θάλασσα - ζωή ναυτικού → δυσκολίες, αβεβαιότητα, άγνωστο = δεν είναι ικανά να απομακρύνουν τον Έλληνα από το υγρό στοιχείο.

Πρόθεση Καραγάτση: να ασχοληθεί με τον άνθρωπο ως μονάδα αλλά και με τα σύγχρονά του προβλήματα - άσκηση κριτικής στην κοινωνία, με εστίαση στο θέμα των συμβάσεων, στο κοινωνικά αποδεκτό, όπως αυτό εκφράζεται μέσα από τον γάμο, την οικογένεια, την ταξική διαστρωμάτωση κ.τ.λ. (**Γλυκοφρύδη-Λεοντίνη: 2008, 143**). Ήρωές → με δισταγμούς, πτώσεις, κορυφώσεις, διλήμματα, νίκες και ήττες → αμύνονται απέναντι στον διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο σε κρίσιμα χρόνια ανακατατάξεων (**Κοκκινάκη: 2004, 68**). Επομένως, δίνοντας έμφαση στο ατομικό, ο Καραγάτσης κατορθώνει να επιδείξει στον άνθρωπο τα τρωτά του σημεία, τα πάθη και τις αδυναμίες του (**Δαδούση: 2011, 54**).

- Ήρωες → φωτεινά παραδείγματα αυτοθυσίας, ασυμβίβαστοι, αδιαπραγμάτευτοι, χρέος και ευθύνη προς πατρίδα και συνάνθρωπο
- Θαυμασμός για πείσμα, επιμονή, αποφασιστικότητα, πίστη στον αγώνα
- Λογοτεχνική καταγραφή δικής του αλήθειας, κατάθεση εμπειριών από την εποχή του, αλλά και από την ελληνική ιστορία → σκοπός: να τιμήσει τους απλούς αγωνιστές, που έμειναν αδικαίωτοι από την ιστορία

Επιλογικά

Βιβλιογραφία

Διηγήματα

- Καραγάτσης Μ., *Το νερό της βροχής*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 102022.

Μελέτες για τη ζωή και το έργο του Μ. Καραγάτση

- Tonnet Henri, *Ιστορία του Ελληνικού Μυθιστορήματος*, μτφρ. Μαρίνα Καραμάνου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2001.
- Αθανασόπουλος Βαγγέλης, *Οι μάσκες του ρεαλισμού: εκδοχές του νεοελληνικού αφηγηματικού λόγου*, τόμ. Β΄ και Γ΄, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 2003.
- Αλεξοπούλου Άννα, «Ο κριτικός Μ. Καραγάτσης: Επιστήμη, Λογοτεχνία και Ιστορία» (= *Πρακτικά 8ου Συνεδρίου Μεταπτυχιακών Φοιτητών και Υποψηφίων Διδασκτόρων του τμήματος Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών*, 8-11 Ιουλίου 2015, τόμ. Α΄, Αθήνα 2017).
- Γλέζος Πέτρος, «Ο Μ. Καραγάτσης ως διηγηματογράφος» (= Παναγιωτόπουλος Ι.Μ., κ.ά., *Επανεκτίμηση του Μ. Καραγάτση*, Τετράδια «Ευθύνης», αρ. 14, εκδ. Τυπογραφείο Παρισιανού, Αθήνα 1981).
- - Γλυκοφρύδη - Λεοντσίνη Αθανασία, «Κείμενο και Εικόνα: Ο τηλεοπτικός Μ. Καραγάτσης», Ανακοίνωση στο: *Convegno Internazionale M. Karagatsis: 100 anni dalla nascita*, Dipartimento di Studi dell'Europa Orientale, Lingua e Letteratura Neogreca του Università Degli Studi Di Napoli "L'Orientale", Palazzo Di Mesnil-Sala Consiliare, Napoli-Italia, 27-28 Novembre 2008 (= <https://openjournals.sydney.edu.au>)

Βιβλιογραφία

- Δαδούση Αναστασία, *Μ. Καραγάτσης: «Ας γελάσω...»*. Η “άλλη πλευρά του Καραγάτση: Η περιπαικτική διάθεση του συγγραφέα μέσα από αντιπροσωπευτικά διηγήματα και το αφήγημα Ο θάνατος κι ο Θόδωρος, Δημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2011 (= <https://ikee.lib.auth.gr/record/128901/files/GRI-2012-8376.pdf>).
- Καραγάτσης Μ., *Νεανικά Διηγήματα*, επιμ. Στρατής Πασχάλης, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2002 (πρόλογος).
- Καραντώνης Αντρέας, *Νεοελληνική Λογοτεχνία. Φυσιогνωμίες*, τόμ. Β΄, εκδ. Παπαδήμας, Αθήνα 1977.
- Καραντώνης Αντρέας, *Πεζογράφοι και πεζογραφήματα της γενιάς του '30*, εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1990.
- Καραπιδάκης Νίκος, «Από την πυκνή περιγραφή στην ιστορική ερμηνεία» (= *Μ. Καραγάτσης. Ιδεολογία και Ποιητική. Πρακτικά Συνεδρίου*, επιμ.: Σοφία Ζουμπουλάκη, 4&5 Απριλίου 2008, εκδ. Μουσείο Μπανάκη, Αθήνα 2010).
- Κοκκινάκη Ι. Νένα, *Μ. Καραγάτσης. Ο συγγραφέας και τα λογοτεχνικά προσωπεία*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2004.
- Μικέ Μαίρη, «Η από-κοσμη συντροφικότητα: Σχόλια σε διηγήματα του Μ. Καραγάτση» (= *Εναρμόνιον κράμα. Δοκίμια για την πεζογραφία*, εκδ. Άγρα, Αθήνα 2012).
- Μπερλής Άρης, «Μ. Καραγάτσης», στο: *Η μεσοπολεμική πεζογραφία. Από τον πρώτο ως τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο*, τόμ. Δ΄, 1914-1939, εκδ. Σοκόλη, Αθήνα 1992.
- Ντουνιά Χριστίνα, «Όψεις του έρωτα στον Μ. Καραγάτση: Δοκίμιο και μυθιστόρημα (1933-1943)» (= *Μ. Καραγάτσης. Ιδεολογία και ποιητική*, Πρακτικά Συνεδρίου 4&5 Απριλίου 2008, εκδ. Μουσείο Μπανάκη, Αθήνα 2010).

Βιβλιογραφία

- Παναγιωτόπουλος Ι.Μ., «Επιστροφή στον Καραγάτση» (= Παναγιωτόπουλος Ι.Μ., κ.ά., *Επανεκτίμηση του Μ. Καραγάτση, Τετράδια «Ευθύνης»*, αρ. 14, εκδ. Τυπογραφείο Παρισιανού, Αθήνα 1981, σελ. 53 κ.εξ.).
- Παναγιωτόπουλος Ι.Μ., *Τα πρόσωπα και τα κείμενα*, τόμ. Β΄, εκδ. Οι εκδόσεις των φίλων, Αθήνα 2^η1980.
- Πολίτης Λίνος, *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*, εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 8^η1995.
- Σαχίνης Απόστολος, *Η πεζογραφία της Κατοχής*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1948.
- Σαχίνης Απόστολος, *Πεζογράφοι του καιρού μας*, εκδ. Εστία, Αθήνα 1967.
- Τζιόβας Δημήτρης, «Λαϊκός και μοντέρνος: Η διάρκεια του Καραγάτση» (= Μ. Καραγάτσης. *Ιδεολογία και Ποιητική. Πρακτικά Συνεδρίου*, επιμ.: Σοφία Ζουμπουλάκη, 4&5 Απριλίου 2008, εκδ. Μουσείο Μπανάκη, Αθήνα 2010).
- Φραγκαντώνη Μαρία, *Αυτοβιογραφικά στοιχεία και επανερχόμενοι χαρακτήρες και μοτίβα στο πεζογραφικό έργο του Μ. Καραγάτση*, Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Αθήνα 2019 (= <https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1861>).
- Χάρης Πέτρος, *Έλληνες πεζογράφοι*, τόμ. Γ΄, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 1968.

Βιβλιογραφία

Εφημερίδες και Περιοδικά:

- Διαβάζω 258 (1991) (αφιέρωμα).
- Καραγάτσης Μ. «Ο κόσμος που πεθαίνει», *Φιλολογική Κυριακή* 10 (1943).
- Καραγάτσης Μ., «Η σημερινή μορφή του γλωσσικού ζητήματος. Α», *Η Πρωΐα* (1943).
- Καραγάτσης Μ., «Η σημερινή μορφή του γλωσσικού ζητήματος. Ε», *Η Πρωΐα* (1943).
- Καραγάτσης Μ., «Περί Κριτικής», *Η Πρωΐα* (1943).
- Καραγάτσης Μ., «Σύγχρονη εποχή», *Η Πρωΐα* (1943).
- Κοκκινάκη Σ. Νένα, «Η αντινομία του ήθους στον Καραγάτση», *Διαβάζω* 258 (1991) 56-59.
- Κοκκινάκη Σ. Νένα, «Ο Καραγάτσης και η κριτική», *Διαβάζω* 258 (1991) 74-78.
- Κρανιδιώτης Παντελής, «Το ερωτικό στοιχείο στο έργο του Καραγάτση», *Διαβάζω* 258 (1991) 29-35.
- Μικέ Μαίρη, «Η από-κοσμη συντροφικότητα: Σχόλια σε διηγήματα του Μ. Καραγάτση», *Αντί* 768-769 (2002) (αφιέρωμα).
- Νεζερίτης Χρήστος (Μανόλης Καραγάτσης), «Μια απάντηση», *Πρωτοπόροι* 4 (1943).
- Νικορέτζου Δημήτρης, «Μ. Καραγάτσης. Ένας αλκοολικός του ερωτικού ενστίκτου», *Νέα Εστία* 1536 (1991) 865-866.
- Παναγιωτόπουλος Ι. Μ., «Η πρώτη επέτειος», *Νέα Εστία* 823 (1961).
- Πλάκας Δημήτρης, «Τοπίο και Ουτοπία στον Καραγάτση», *Διαβάζω* 258 (1991).
- Φιλιππούσης Κριστιάν, «Χρονολόγιο Καραγάτση (1908-1960)», *Διαβάζω* 258 (1991) 12-18.

Βιβλιογραφία

Διαδικτυογραφία:

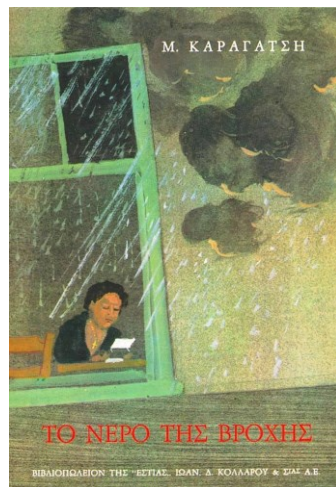
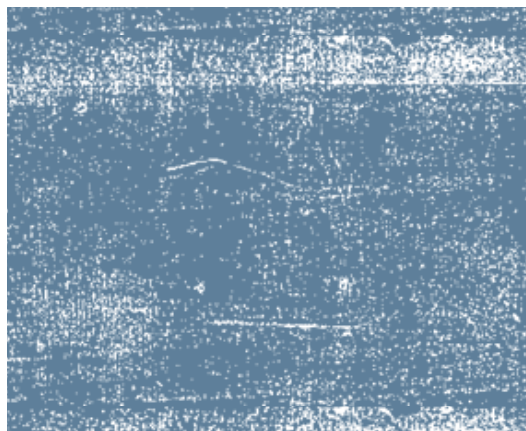
- Ντοκιμαντέρ: «Μ. Καραγάτσης. Βιογραφίες Λογοτεχνία», Τάσος Κατσάρης - Άγγελος Κορδούλας:

<https://www.youtube.com/watch?v=alPjZFLAY48>

- - Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα - Νεοελληνική Λογοτεχνία,

https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/literature_history/search.html?details=39

«Η συγγραφική
μαεστρία του Μ.
Καραγάτση μέσα
από την κριτική
και οι θεματικοί
άξονες στη
συλλογή
διηγημάτων *Το
νερό της
βροχής*»
Δρ Ζωή
Χρυσάνθου

*Σας ευχαριστώ για
την προσοχή σας*

